

РОЗДІЛ 2
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ТА КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ДІТЬМИ
ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Ніна Атаманчук,

*кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри кризової психології,*

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Арт-терапія – це дієвий метод роботи з дітьми із особливими освітніми потребами (далі ООП). Її мета – допомогти малюку впоратися з проблемами, почати виражати власні емоції, почуття. Продукти діяльності (малюнок, виріб із пластиліну, колаж тощо) дають можливість краще зрозуміти переживання дитини. Засоби арт-терапії наповнені глибоким сенсом і символікою, яка відбивається у виразному зображенні дитячих почуттів. Символи та метафори при корекції засобами арт-терапії виражають стан малюка, його радощі, смуток та реальність.

Арт-терапія допомагає дітям із ООП:

- розвивати когнітивні навички (сприйняття, увага, пам'ять, мислення);
- самовиражатися;
- висловлювати свої почуття та переживання;
- зняти психоемоційне напруження;
- підвищити самооцінку;
- відчувати в собі нові можливості

Нижче подамо опис деяких засобів арт-терапії, які можуть бути корисними в роботі з цією категорією дітей:

• ізо-терапія. Через малювання діти мають можливість виразити свої емоції та відчуття. Вони створюють картини, які відображають їхні настрої, страхи або мрії. Зняти психоемоційне напруження та покращити самопочуття допоможе малювання на мокрому папері. Діти із великим задоволенням спостерігають за тим, як поєднуються фарби на папері. Ця техніка дозволяє легко, із задоволенням експериментувати з різними кольорами (рис.1). Таке малювання допомагає розвивати уяву (в створених малюнках можна відшукати образи, придумати їм назви тощо), вчить експериментувати, творити щось нове, оригінальне.

Рисунок 1. Моє внутрішнє «Я»

• глино-терапія. Глина – це унікальний пластичний природний матеріал, яким ще в давні часи лікували різні хвороби фізичного тіла. Своїм заспокійливим, релаксаційним впливом глина корисна дітям з порушеннями у розвитку, а особливо гіперактивним, з розладами ЦНС. Малюк бере глину, виконує з нею різні дії: б'є, мене, розриває на шматки, розплющує, розтирає, катає, даючи вихід своїм емоціям. При цьому він розповідає про те, що робить, що відчуває, що виражає – це сприяє опануванню чуттєвої сфери. Саме робота дитини з глиною допомагає їй розуміти і контролювати свої емоції, відшукати спосіб їх вираження. Робота з глиною має глибокий психологічний вплив. У процесі занять дитина розслаблюється, знімає напругу та заряджається позитивною енергією. Теми для ліпки різноманітні: предмети, сюжети з казок, тварин, пташок тощо (рис 2-5).

Рисунок 2-3. «Мрії»

Рисунок 4-5. «Задоволення»

Пропонуючи дитині зліпити з глини будь-який предмет, ми надаємо можливість творити, фантазувати. Позитивний ефект має поєднання ліплення з мовою. Коли дитина аналізує свій творчий продукт та намагається щось виправити у ньому, надати йому виразнішої форми, починає доповнювати його певними деталями, вона несвідомо гармонізує власний внутрішній світ. Глина дає можливість побачити і розвинути в кожній дитині з ООП творця, маленького генія.

• гудзико-техніка. Головне завдання гудзико-техніки – розвиток практичного інтелекту (спрямований на адаптацію в навколишньому світі чи його зміни) і навичок самостійності. Гра з гудзиками розвиває особистість дитини, сприяє її адаптації в соціумі, активізує всі її психічні процеси: сенсорно-перцептивні, психомоторні, емоційно-вольові, пізнавальні та інші (рис.6-7). Корекційно-розвивальна діяльність потребує постійного пошуку форм і методів роботи з дітьми із ООП, які сприяють їх багатоаспектному розвитку. У практиці корекційної діяльності значне місце займає ігротерапія за допомогою гудзиків. Основні правила гудзикової техніки:

1. Гра має приносити радість дитині.
2. Зацікавлюйте дитину, але не доводьте заняття іграми до перенасичення.
3. Перш ніж давати завдання дітям, обов'язково виконайте їх самі.
4. Починайте гру з дитиною із відповідного завдання. Успіх з початку занять неодмінна умова зародження цікавості.
5. Для більш старших дітей поживляйте гру казкою чи оповіданням, давайте гудзикам імена, вигадуйте, фантазуйте поки дитину не почне захоплювати сам процес подолання труднощів, досягнення бажаної мети.

Наші спостереження дають підстави стверджувати, що художня творчість дає можливість малюкові краще ідентифікувати й оцінювати свої почуття, спогади, образи майбутнього, порозумітися з самим собою [1, с.12].

Переконані, застосування арт-технік в освіті дає змогу адаптувати найбільш відомі естетотехніки до проблем дітей, сприяє зниженню втоми, лікві-

дує негативні емоційні стани та їх прояви, спирається на здоровий потенціал особистості, внутрішні механізми саморегуляції, розвиває почуття внутрішнього контролю, допомагає фахівцям вибудовувати стосунки з вихованцями на основі любові та взаємної прихильності [2, с.19].

Рисунок 6-7. «Квітка мрії»

Загальний принцип арт-терапії у роботі з дітьми із ООП полягає в тому, щоб дозволити їм вільно виразити себе та розкрити свій потенціал через мистецтво, надаючи при цьому підтримку, сприяючи їхньому розвитку. Вони пізнають самих себе, відчувають неповторність кожного моменту життя. Творчість – це те, що надихає малюка на нові відкриття у власному внутрішньому світі.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук Н.М. Арт-терапія як засіб вивчення та подолання бар'єрів у спілкуванні підлітків. *Наука і освіта*. 2015. Вип. 3. С. 12-16.
2. Атаманчук Н. М. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку із синдромом гіперактивності. *Психологічний часопис: збірник наукових праць* / За ред. С.Д. Максименка. № 1 (11). Вип. 11. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2018. С.9-25.